

treedt eenvoudig daar op, waar de factoren ervoor aanwezig zijn, in principe dus onafhankelijk van het al of niet bruikbaar zijn der wortels ter plaatse. Bij nadere beschouwing blijkt, dat de factoren welke het uitgroeien van wortels veroorzaken, meestal samengaan met de factoren, gunstig voor verdere groei en functioneeren der wortels (vochtigheid: in de grond, kruipende stengels: kunnen over geheele lengte wortelen, enz.). Slechts bij incordantie dezer factoren treedt „abnormale” wortelvorming op.

Een tweede vraag, welke geheel onafhankelijk van die van het optreden der wortels is, is of zulke wortels een andere functie kunnen verkrijgen. Daarbij begeven we ons op terrein, dat geheel hypothetisch, buiten de experimenteele controlemogelijkheid ligt, en waarover ik hier niets verder wil zeggen.

Het optreden van wortels aan de basis van palmstammen is hier boven reeds verklaard. Als bijzonder mooi voorbeeld kan nog *Iriarte* genoemd worden, een palmsoort welke in het oerbosch van Suriname gevonden wordt. Jonge planten hiervan hebben slechts een dunne stam. Bij verdere groei wordt de stam naar boven toe steeds dikker. Zooals uit het voorgaande te begrijpen is zal de wortelvorming ook over het geheele deel der stam waar deze zich naar onder toe versmalt plaats hebben. En de geheele palm komt zodoende op stelten te staan. Feitelijk is dit geval direct te vergelijken met wat we bij *Pandanus* vinden. Werkt een der andere omstandigheden mee dan kunnen ook op halve hoogte aan den stam wortels optreden. Is b. v. toevallig een bladscheede blijven zitten en heeft zich tusschen scheede en stam een laag vochtige humus gevormd, dan zien we na het wegnemen der bladscheede, dat een groot aantal wortels er onder is ontstaan. Uit het feit dat verschillende factoren hier hetzelfde verschijnsel te voorschijn roepen kan afgeleid worden dat we hier niet met een principieel afwijkend morphologisch type te maken hebben maar dat het uitloopen der wortels een door uitwendige omstandigheden gedetermineerd verschijnsel is.

Zoo moeten we ook het geval van de wortels aan de *Canarium*-stammen beschouwen. Vermoedelijk zijn daar ook anatomische bijzonderheden oorzaak dat plaatselijk een ophooping van wortelvormende stof veroorzaakt wordt. Meestal zien we het optreden dezer wortels ook samengaan met een verdikking aan den stam. Voorloopig valt natuurlijk nog niet uit te maken waarom de boomen in de twee Kanari-lanen in de Plantentuin zich zoo verschillend gedragen wat betreft het uitloopen van wortels aan de stam. Men zou o. a. kunnen denken aan verschillende rassen of wel aan een verschil in uitwendige omstandigheden. Dit verschil is niet tot de Plantentuin beperkt. Ook verder in Buitenzorg vindt men veel kanari-boomen welke bovengrondsche wortels bezitten, terwijl een groot aantal andere boomen deze bijzonderheid niet hebben.

Ik kan iedereen aanraden eens meer op bovengenoemde verschijnselen te letten. Men vindt ze hier bij tientallen en ze geven zulk een mooi inzicht in de factoren welke de wortelvorming beheerschen.

Om nog op één voorbeeld te wijzen noem ik *Acalypha*. Deze sierheester met z'n mooie, roode en gevlekte bladeren vormt zeer gemakkelijk wortels aan de takken. Zij groeien meestal niet verder uit, maar blijven enkele millimeters groot en kunnen de takken als met een dicht haarkleed overtrekken. We vinden deze wortelbeginsels echter alleen daar, waar het vervoer der wortelvormende stof geremd is.

Buitenzorg.

F. W. WENT.

ARCTONYX COLLARIS HOEVENI Hubrecht

Indertijd werd door de toenmalige Resident van Palembang, de heer PRUYS VAN DER HOEVEN, een levend exemplaar van een zeer zeldzaam en nog onbekend zoogdier naar Leiden gezonden. Het dier stierf helaas onderweg en werd bij vergissing overboord gegooid. Later in 1891 verkreeg Prof. HUBRECHT bij een bezoek aan Sumatra nadere gegevens en een schetsteekening van de oorspronkelijke ontdekker, die het dier voor verwant hield met de Edentata of Tandelooze zoogdieren, waartoe ook het bekende schubdier (*Manis*) behoort¹⁾.

Prof. HUBRECHT beschreef het dier, zonder dat hij dus een vel of skelet gezien had, als een soort behaard schubdier en gaf het de naam van *Trichomanis*

¹⁾ Daar de heer JACOBSON niet over de oorspronkelijke literatuur beschikte, zijn hier op zijn verzoek enkele wijzigingen en aanvullingen in zijn artikel aangebracht (K. W. DAMMERMAN).

hoeveni (Notes Leyden Museum, XIII, p. 241, 1891). Latere onderzoekers, die het dier zelf konden onderzoeken, kwamen tot de bevinding, dat men met een das te doen had, na verwant aan een soort, die van het vaste land van Azië onder de naam van *Arctonyx collaris* door CUVIER beschreven was. Daar de sumatraanse soort enigszins daarvan afwijkt, wordt deze thans als ondersoort van *collaris* beschouwd en wordt hiervoor de naam gebezigd oorspronkelijk door Prof. HUBRECHT gegeven; het dier heet nu dus *Arctonyx collaris hoeveni* HUBRECHT.

Of de op Borneo voorkomende soort van de sumatraanse afwijkt, weet ik niet. In de lijst van „Mammalia, voorkomende in Nederlandsch Indië” in 1905 (deel LXV, 10e serie, deel IX) van de hand van Dr H. D. TJEENK WILLINK, worden

beide soorten onder de naam *Arctonyx collaris* CUV. opgenomen. Ook in het bekende werk van T. HENDRIK VAN BALEN, „De Dierenwereld van Insulinde”, is dit het geval. Ze worden daar zwijndassen genoemd.

Arctonyx collaris hoeveni behoort tot de zeldzame zoogdieren en ik ben er zeker van, dat weinige musea in het bezit van een opgezet exemplaar zijn.

Uit het boek van VAN BALEN neem ik de volgende beschrijving over: „De zwijndassen vertoonen een merkwaardige gelijkenis met zwijnen. Zij hebben een gedrongen lichaamsbouw en

Arctonyx collaris hoeveni HUBR.

ledematen, een tamelijk korte staart en een lange spitse snuit, die aan het uiteinde naakt is, daar een soort schijf vormt, waarin zich de neusgaten bevinden en die aldus op de snoet van een varken gelijkt (vandaar de naam); zij bezitten zeer korte, ronde ooren, kleine oogen, naakte voetzolen, zeer lange, zwak gekromde, stompe klauwen, die aan de voorpooten het langst zijn, lang grof haar met wollig onderhaar. Over het geheel is de zwijndas grauwgrijs met een eigenaardige teekening op de witte kop, nl. een donkere streep van de bovenlip boven het oog naar het oor en een tweede van de kin langs de wangen, die door een breede streep met de eerste verbonden is. De onderdeelen en de pooten zijn donker, soms zijn de laatste zwart. De vuilgrijze kleur is op de rug met zwart vermengd, doordat de uiteinden van de langere haren van de rug en de zijden zwart zijn. De lengte van kop en romp bedraagt 75 cm, die van de staart 23 cm”. Tot zover VAN BALEN. Dit signalement zou zonder portret niet compleet zijn, daarom geef ik hierbij nog eens een afbeelding naar een fotografiese opname, die ik reeds eenmaal in De Tropische Natuur (jaargang 1917, pag. 72) publiceerde. Als ik daar nog bij voeg, dat deze das een nachtdier is, een zeer slecht en knorrig humeur bezit, zich voornamelijk voedt met regenwormen en dat de lucht, die hij verspreidt, niet bepaald aangenaam, maar zoetachtig wee van aard is, dan zullen de lezers deze brompot stellig herkennen,

als zij het voorrecht mochten genieten hem eens toevallig in levenden lijve te ontmoeten. De kans daartoe is wel zeer gering, want de zwijndas bewoont de bergbossen. Ik vond hem op een hoogte van 1200 — 2400 m, doch waarschijnlijk komt hij ook lager voor.

In De Tropische Natuur van 1917 beschreef ik de vangst van zulk een dier in het oerbos van de Boekit Kaba (Benkoelen) op 1200 m. Later heb ik zijn tegenwoordigheid ook vastgesteld op de Goenoeng Dempoe in Palembang op 2400 m hoogte (Zie De Tropische Natuur 1918, pap. 41). Wel is waar kreeg ik het dier zelf aldaar niet te zien, doch wel hetgeen hij er had achtergelaten. De zeer kenmerkende lucht, die zijn excrementen verspreiden, lieten daaromtrent niet de minste twijfel over.

Verder is de zwijndas bekend van de Goenoeng Sibajak in Deli. SCHNEIDER vond hem aan de voet van de Sinaboeng in de Karo-hoogvlakte en vermeldt dat hij bij de Batakkers om zijn vet vlees zeer gezocht is ¹⁾. In het Minangkabaus draagt hij de naam *babi batang*, hetgeen alweer op zijn gelijkenis met een varken wijst.

Aanleiding tot het bovenstaande relaas was de ontmoeting met zulk een zwijndas door een gezelschap bergbeklimmers op de helling van de Goenoeng Merapi in de Padangse Bovenlanden. De heren waren de 2e Augustus jl. 's morgens om 2 uur uit de boshut boven Kota Baroe vertrokken om een bezoek aan de krater te brengen. Op ongeveer 2000 m kwamen zij onverwachts tegenover een dier te staan, dat geen van hen kende. Door het licht van de elektrische zaklantaarns verblind, bleef het dier verbluft staan en deed niet de minste poging om te vluchten. Elke toenadering werd met een dreigend geknor beantwoord, waarbij het woedend van zich afbeet. Tenslotte keerde het dier zich om en zonder zich om de toeschouwers te bekommeren, begon het met zijn zware klauwen in de grond te graven.

Het bovenstaande vernam ik van een van de deelnemers van de bergtocht, de Ir H. VAN HETTINGA TROMP. Uit zijn beschrijving van het dier maakte ik dadelik op, dat het onze *Arctonyx* moest wezen, en toen ik de heer TROMP het portret van deze das liet zien, herkende hij het dan ook dadelik als de onvriendelijke verschijning op de Merapi. Hiermede is dus het voorkomen van *Arctonyx collaris hoeveni* op de Goenoeng Merapi op Sumatra vastgesteld, een vindplaats van waar hij tot nu toe nog niet bekend was.

Fort de Kock, 10 Augustus 1931.

EDWARD JACOBSON.

¹⁾ Het Museum te Buitenzorg bezit exemplaren van Blang Rakal, Atjeh (1000 m), de Karo Hoogvlakte, de Merapi S. W. K. (1500 m) en Pajakombo.
K. W. D.

PRIMULA IMPERIALIS OP DEN GOENOENG MASOERAI IN DJAMBI

Tijdens een verblijf van 3 weken in Zuidwest Djambi (October 1931) werden drie dagen besteed aan een beklimming van den hoogsten top aldaar, den Goenoeng Masoerai. De moeizame tocht werd in velerlei opzicht ruimschoots beloond, niet het minst door de groote verrassing op den top: *Primula imperialis*! Reeds dadelijk vermoedde ik toen met een nog onbekende vindplaats te doen te hebben; nadere inlichtingen bevestigden dit.